

PrimaVera Working Paper Series

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

PrimaVera Working Paper 2010-07

Daar heeft Plato natuurlijk een wezenlijk punt voor de informatiemaatschappij

Pieter Wisse

December 2010

Category: academic

University of Amsterdam
Department of Information Management
Roetersstraat 11
1018 WB Amsterdam
<http://primavera.fee.uva.nl>

Copyright ©2010 by the Universiteit van Amsterdam

All rights reserved. No part of this article may be reproduced or utilized in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from the authors.

Daar heeft Plato natuurlijk een wezenlijk punt voor de informatiemaatschappij

Pieter Wisse

Abstract

With classical philosophy delegated to yet another (over)specialized academic discipline, it's too easy to overlook relevant ideas for organizing current information society both in and for all its complexity. In his dialogue **Philebus**, Plato may be read as offering critically constructive suggestions for dealing with interdependency. Indeed, "many are one, and one is many" is inescapable as a valid characterization of especially our information society, that is, pervasively networked. A paradigm shift, starting with information modeling, is required ... which Plato already seems to have performed.

Language

Dutch. English translation of title:

Plato is certainly making an essential point about the networked information society.

Keywords

Information society, network society, Plato, paradigm shift, information modeling, interdependency, philosophy, Metapattern.

About the author

Pieter E. Wisse (www.wisse.cc) is founder and president of Information Dynamics, an independent company operating from the Netherlands and involved in research & development of complex, civil information engineering/management.

Pieter holds an engineering degree (mathematics and information engineering) from Delft University of Technology and a PhD (information management) from the University of Amsterdam where he is now affiliated with PrimaVera as a research fellow.

Inhoudsopgave

1.	Aandacht trekken	4
2.	Even voorstellen	5
3.	Evident belang	6
4.	Schakel (één) voor gedragingen (veel)	7
5.	Modellering van interdependentie	8
6.	Waagsprong gevraagd	9
7.	Geland	10
8.	Plato's methodische onverslijtbaarheid	11
9.	Slot, ... herstel, begin	12
	noten	14

1. Aandacht trekken

In **Philebus** anticipeert Plato op moeizaam begrip. Hij laat zijn cruciale bewering voorafgaan door de zinsnede¹

[f]or really it is a remarkable thing to say[.]

Zo haalt hij een retorische truc uit. Want Plato zèlf, dat moet duidelijk zijn, vindt de bewering die hij daar laat volgen juist allang volkomen steekhoudend, logisch enzovoort. Hij verwacht echter, dat gesprekspartners Philebus en Protarchus respectievelijk zijn lezers er niet zomaar bijkunnen. Daarom probeert hij allereerst onze houding te bespelen. Die zinsnede draagt Plato's dringend verzoek tot inschikkelijkheid,² in dit geval voor èxtra aandacht. Let even goed op, zegt hij eigenlijk. En neem vooral serieus wat volgt. Als je klakkeloos luistert of leest, ja, dan vind je geheid dat ik onzin praat of schrijf. Zeker, dat dacht ikzelf aanvankelijk ook, stelt hij gerust. Maar, heus, pleit Plato, hoe gek het in eerste aanleg wellicht klinkt, neem alsjeblieft aan dat ik het méén. Als je geduld opbrengt en verder mijn toelichting welwillend bestudeert, ontdek je dat mijn bewering zelfs evident is. En reuze praktisch. Kortom, "remarkable" is het juist *niet* wat ik ga zeggen.

Hoe luidt de bewering waarvoor Plato verwachtingen zo opschroeft? In bedrieglijke beknoptheid,³

many are one, and one is many[.]

Huh!?! Dat heeft Plato toch aardig geschat, te weten dat de lezer wenkbrauwen frons en vrijwel meteen schouders ophaalt. Hij ziet realistisch het risico, dat zijn bewering niet eens als merkwaardig opgemerkt wordt. Wat hij bedoelt, dreigt de lezer domweg te ontgaan.

Plato beseft terdege, dat vooral onverschilligheid dodelijk is. Alles is beter. Dan is er tenminste contact, met kans op aanknopingspunten. Daar kan je nog wat mee. Daarom suggereert hij prompt conflict met de opvatting van de lezer:⁴

[A] person who suggests either of these things may well encounter opposition.

Voor alle duidelijkheid, het ene van "these things" is "many are one" en het andere "one is many." En met "a person" bedoelt Plato zichzelf. Kom maar op, lezer! Wees niet zo laf en laat mij zien wat je ervan vindt! Als *ik* zoiets durf te zeggen, moet *jij* erop durven reageren. Anders komen *wij* er nooit uit. Dus, Plato daagt de lezer uit tot onenigheid als startpunt van wat hij tot opbouwend dialoog hoopt om te buigen. Sterker nog, over retorische trucs gesproken, Plato schrijft eigenlijk louter dialogen. Volgens de rolverdeling in **Philebus** doet Socrates de bewering in kwestie. Socrates' reputatie verzekert, dat het gesprek voortzetting krijgt. Zo doet de jongeling Protarchus een gooi. Die is volgens Socrates echter niet raak. Daarop probeert Socrates allerlei uitleg. Protarchus hoort weliswaar beleefd en redelijk geïnteresseerd toe, maar als hij de vriend waarnaar de dialoog vernoemd is, naar zijn opvatting vraagt, antwoordt die Philebus kortaf met nauwelijks verhulde verveling:⁵

[W]hy, may I ask, is [this thesis] addressed to us, and what is its purpose?

Zolang enig belang ze blijft ontgaan, beoordeelt ook Protarchus wat Socrates allemaal vertelt als⁶
curiously roundabout methods.

Socrates stelt vast dat voor Protarchus en vooral Philebus blijkbaar onverminderd de vraag is:⁷
[W]hat is the relevance of it all?

2. Even voorstellen

Hier probeer ik Plato een handje te helpen om zijn bewering als praktisch, logisch, noem maar op, aanvaard te krijgen. Daarvoor peper ik eerst het belang in. Dat doe ik door een Probleem te duiden, dat zonder Plato's oriëntatie Onoplosbaar blijft. Ik kan het ook een Kans noemen, die we anders altijd Missen.

Weleens van het Internet gehoord? Oh, wil je eerst weten, wie Plato is? Hij leefde van ongeveer 427 tot 347 vóór het begin van onze jaartelling.

Ben je daar nog? Heb je niets met bejaarden? Vind je ze maar lastig?

Plato was Atheens burger en wijsgeer. Hij is de oudste filosoof die we kennen met zo'n omvangrijk oeuvre, waarover we menen dat de auteur ècht bestond en die geschriften ook allemaal zèlf produceerde.

Zoals gezegd schreef Plato dialogen. In de meeste dialogen speelt Socrates de hoofdrol. Soms duikt daarvoor een zgn vreemdeling op. De gesprekspartners wisselen, maar hùn rol blijft tot die van aangever beperkt.

Het valt onmogelijk na te gaan, of Plato nauwkeurig verslag doet. Ik vind het aannemelijker, dat hij de dialogen dichtte om zijn eigen ideeën tot uitdrukking te brengen. Een figuur zoals Socrates dient zeggingskracht dankzij hoor-je-het-van-een-ander effect. Deze stijlfiguur neemt niet weg, dat Plato stellig onder invloed van de èchte Socrates kwam tot de wijsgerige methode die zijn dialogen kenmerkt.

Hoe dat precies zit, doet er hier overigens niet toe. Plato is de auteur van **Philebus**. Beweer ik nu op mijn beurt serieus, dat wat hij daar oppert relevanter dan ooit is? Helpt Plato wezenlijk met oriëntatie op de moderne informatiemaatschappij? Wat kan zo'n demente antiekeling ons daarvoor nog bijbrengen?

Lees verder. Denk erover na.

3. Evident belang

Het Internet, dus. Dat is exemplarisch voor verbindingen tussen wat voorheen aparte informatiesystemen waren. Informatie- of netwerkmaatschappij, dat soort verschijnselen op inmiddels wereldschaal.

Zoals met een afgelegen dorp kon vroeger een eigen taal gelden per informatiesysteem dat met digitale technologie functioneerde. Wat een bepaald teken betekende, behoefde slechts voor de kleine kring dorpsgenoten duidelijk te zijn. Communicatie met andere dorpen respectievelijk informatiesystemen bestond simpelweg niet. Tja, dat is met digitale communicatietechnologie in hoog tempo veranderd. Kan je het tot zover volgen? Niet te ingewikkeld voor je? Geen bezwaar?

Tegenwoordig moeten systemen dus berekend zijn op zgn interoperabiliteit. Voor wat informatie betekent, heet dat semantische interoperabiliteit en dat blijkt zowaar een hele opgave. We kunnen er kennelijk niet van uitgaan, dat informatie qua betekenissen zomaar strookt.

Neem een simpel voorbeeld. Hoe gedraag je je met water? Als je erin 'zit' zonder grond onder je voeten, probeer je te zwemmen. Heb je dorst en een gevulde fles bij de hand, dan drink je eruit. Zo kan water van alles en nog wat betekenen. Dat hangt steeds af van de persoon in kwestie en zoals hij zichzelf ervaart in een situatie.

Wie dergelijke variëteit rigoureuus ontkent, hoeft niet verder te lezen. Nou ja, ik doe een dringende oproep. Bemoei je *niet* met voorzieningen voor de informatiemaatschappij!

De lezer die nog twijfelt, kan naar een zwembad gaan. Als hij daar niet zwemt, maar het water drinkt, merkt hij gauw genoeg het verschil. Mocht hij tijdig uit het overgebleven water zijn gevist, dan heeft hij de belangrijkste les voor opbouwende bijdragen aan de informatiemaatschappij geleerd.

Kunnen we doorgaan?

Op de schaal van vernetwerkt informatieverkeer is het nu eenmaal zo, dat wat informatie betekent niet, herhaal, niet in absolute zin standaardiseerbaar is. Principieel heerst daarentegen contingentie, ofwel wat informatie betekent hangt er steeds 'maar' vanaf.

Voor beheersbare orde geschikt voor, zeg maar, Internetschaal ontkomen we er niet aan ons wereldbeeld aan te passen. Ontologie bepaalt onlosmakelijk, wat we betekenis toekennen, waarvan betekenis afhangt.

In multicultureel verkeer ontmoeten mensen, gewoon wij, dus, elkaar inclusief hun persoonlijke verschillen. Zodra we informatieverkeer faciliteren met digitale technologieën, moeten we daarmee zulke verschillen tot uitdrukking kunnen brengen. Hoe lukt dat evenwichtig? Dat vergt tegelijk een manier om samenhang ertussen aan te geven. Als de ene betekenis niet past, welke doet dat wèl? Toegegeven, dat lijkt op het eerste gezicht "curiously roundabout." Concentreer je daarom voor passend begrip voorlopig op de noodzaak om betekenisverschillen te erkennen. Inzicht in hoe ze

tegelijk moeten samenhangen, komt heus later.

Iets, water bijvoorbeeld, betekent inderdaad niet altijd hetzelfde. We komen er daarom nooit volgens het idee dat de werkelijkheid bestaat uit zelfstandige eenheden, in wezen dus ieder voor zich onafhankelijk. Wat zo'n eenheid *is*, zou dan onmiddellijk haar vaste, enkele, absoluut geldige betekenis *zijn*. Die aanname werkt gewoon niet voor interoperabiliteit op basis van wat mensen naar wisselende omstandigheden als reële verschillen ervaren. Anders moeten we een informatiemaatschappij met evenwichtige verhoudingen subiet vergeten, omdat we in semantisch opzicht geen deugdelijk infrastructuur voor informatieverkeer kunnen inrichten. Zonder semantische interoperabiliteit bestaat feitelijk géén interoperabiliteit
Is dat belang genoeg!?

4. Schakel (één) voor gedragingen (veel)

Welke aanname is dan wel productief voor de nieuwe opgave? De wezenlijke verandering betreft wat we fundamenteel als werkelijke eenheden beschouwen. In tegenstelling tot wat we eerder dachten, zijn ze helemaal niet zelfstandig. Wat ze wèl zijn of, beter gezegd, doen, is dat ze elkaars onderdelen, aspecten e.d. kunnen vormen. Interdependent heet dat.

Wat beweert Plato ook alweer? Maar in “one is many” is de werkwoordvorm *is* verwarrend. Die vorm suggereert gelijkheid en dat idee is daar problematisch. Wat daarentegen voor het *zijn* van een bepaalde eenheid slechts overblijft volgens interdependente verhoudingen, is de ene, duurzame schakel die verschillende veranderlijke manifestaties van *doen* (worden) verbindt.

Dat is precies de functie van een identiteit.

Omgekeerd zijn die manifestaties dus niet afzonderlijk, maar hangen ze allemaal via die schakel met elkaar samen. Dat is de insteek volgens “many are one.” Andere aanduidingen voor manifestatie zijn verschijningsvorm, gedraging ... Het gaat principieel om variëteit volgens *veel* onder de noemer van *één*.

Is dat geen filosofie? Dat klopt. Met evident praktisch belang. Of vind je het overbodig? Slagen projecten voor infrastructurele voorzieningen voor informatieverkeer allemaal glansrijk? Nee?! Weet je waar dat aan ligt? Nee?! Is dat de reden om het op dezelfde manier te blijven proberen? Ja? Besef je dat mensen die bijdragen aan mislukkingen dat onontkoombaar volgens één of ander wereldbeeld doen? Wat is dat wereldbeeld? Laat je dat liever in het midden, want anders wordt het zo ingewikkeld? Verhul je met vertoon van desinteresse wellicht onzekerheid? Zo ja, maak je het door ontkenning niet alsmaar erger?

Ik voel sterk met Plato mee, dat adequate toelichting in kort bestek onmogelijk valt te bereiken. Maar

de moderne lezer moet op z'n minst snappen, dat reële verschillen erkenning verdienen. We moeten er iets mee, niet langer als strikt gescheiden maar voor interoperabiliteit als samenhangende verschillen. Zo relevant is “many are one, and one is many”!

5. Modelling van interdependentie

Dan kom ik op methode. Met een opgave die kwalitatief nieuw is, hoeft niemand verrast te zijn dat een nieuwe methode nodig is.

Aanvankelijke onbekendheid ermee mag geen reden zijn om z'n methode vlotweg als “curiously roundabout” te verwerpen. Dat gebeurt reflexmatig door het achterhaalde wereldbeeld nog als beoordelingskader te gebruiken. Een redelijke discussie blijft onbereikbaar, zolang dat beeld annex kader impliciet blijven. Zeg ook maar dat de reële verschillen voor opbouwende verstandhouding onbewust verborgen zijn. Nuchter gesteld geldt natuurlijk dat het juist omslachtig, zelfs contraproductief is om een achterhaalde methode te handhaven.

Het voert hier eveneens te ver om de methode grondig toe te lichten voor stelselmatige informatiemodellering, dwz volgens het ontologisch beginsel van “many are one, and one is many.” Enkele vingerwijzingen geven hopelijk een solide eerste indruk.

Elke gedragsmanifestatie gebeurt in een dienovereenkomstige situatie. Dat inherent situationele gedrag geldt als betekenis. Maar als de eenheid kenmerkend gedrag in gevarieerde situaties vertoont, om welk gedrag annex betekenis gaat het steeds *concreet*?

Als we een situatie als context weergeven, vestigt informatie in combinatie met context nodige en voldoende duidelijkheid. Door de strenge verhouding met ontologie blijft Plato's bewering uiteraard voor tekens (lees: informatie) opgaan. Dezelfde informatiesleutel (lees ook: schakel, identiteit) heeft in verschillende contexten navenant verschillende nadere beschrijvingen voor aldaar passende betekenis, terwijl die verschillende beschrijvingen samenhangen via hun gemeenschappelijke informatiesleutel. Plato bevroedt niet, dat mensen aan machines gedragingen gaan opdragen, laat staan dat zulke machines een netwerk vormen. Maar goed, dat is pakweg tweeëneuhalf millennium later gebeurd en gaat dóór. Voor informatiemodellering op stelselschaal is het daarom nodig de implicatie van “many are one, and one is many” voor wisselwerking serieus te overwegen. Dat heeft Metapatroon als stelselmatige modelleermethode opgeleverd.⁸

Hierboven staat verklaard, dat *veel* slaat op verschillende gedragingen. Wàt precies bepaalt dat de ene gedraging van *één* verschilt van een andere gedraging? Nogmaals, dat is afhankelijk van de situatie. Nader als wisselwerking (lees ook: interdependentie) beschouwd kàn dat niets anders zijn dan een vereniging van gedragingen van(uit) meerdere *éenen*. Uitgaande van *éenen* is het dan zo, dat elke

betrokken *één* uit zijn *veel* precies *één* gedraging levert als aandeel.

Maar wat is het resultaat van hun aandelen? De verdere vernieuwing in het methodische vlak bestaat eruit om zo'n resultaat eveneens de status van een *één* te geven. Ja, die levert op zijn beurt ook weer aandeelgedragingen, indien van toepassing enzovoort, enzovoort. Het beginsel "many are one, and one is many" werkt aldus recursief.

Wat levert dat op? De reikwijdte van het modelleerspel is daardoor met (zeer) compacte regels juist onbegrensd. Dat past allereerst optimaal bij de open variëteit van de werkelijkheid zoals we die nota bene vanwege ons beperkte kenvermogen maar beter kunnen aannemen. In de tweede plaats blijken die compacte regels volgens recursief formalisme reuze praktisch, als het erom gaat uitdrukkingvormen te maken, beheren enzovoort. Die moeten immers zowel geschikt zijn voor machinale/digitale verwerking, als zodanig gepresenteerd kunnen worden dat mensen dankzij expliciete context houvast verkrijgen voor interpretatie.

6. Waagsprong gevraagd

Met zo'n methode kan je uiteraard niet vlot overweg, als je begint. Dat komt echter niet zozeer, omdat de leercurve steil is. De moeilijkheid ligt elders. Dat betreft de noodzaak om allereerst van wereldbeeld te wisselen. Daarvoor valt eigenlijk weinig te leren, zodat evenmin van enige curve sprake is.

Een wereldbeeld heet ook wel een paradigma. Iets verdient pas de naam paradigma, wanneer het principieel verschilt van andere paradigma's. Axioma's verschillen kwalitatief. Zeg maar dat er altijd een kloof is die twee paradigma's scheidt. De overgang van het ene naar het andere paradigma is voor het gevoel dus niet een kwestie van betrekkelijk veilig, stapje voor stapje over vaste bodem of, vooruit, een solide brug lopen, maar van slechts één verre, levensgevaarlijke sprong. Er is altijd moed voor nodig om zo'n sprong te wagen. Wat komt er terug voor vertrouwd houvast?

Het helpt om besef te bevorderen, dat het juist gevaarlijk kan worden voor wie aan de ene kant van de kloof blijft. Zijn omstandigheden kwalitatief gewijzigd? Verder helpt het om enig zicht te verschaffen op wat er aan de andere kant met succes aangepakt kan worden. Voor de potentiële springer blijft dat overigens een vergezicht.

Voor ons moet inmiddels duidelijk zijn, dat het paradigma van de atomaire eenheden een Onoplosbaar Probleem voor de informatiemaatschappij veroorzaakt. Wij leven door samenhangende verschillen. Springen!

7. Geland

Heb je daar zo moeilijk over gedaan?! Die aanloop had korter gekund. Maar goed, eenmaal geland erken je ruiterlijk dat Plato beslist geen halve gare is die een zonderlinge bewering doet. Met hartelijke dank ervoor, als we kijken naar tegenwoordige behoefte aan variëteitbeheersing voor informatieverkeer, biedt hij houvast. Wat “roundabout” leek vanaf de andere kant, ziet er aan deze kant ineens recht-toe-recht-aan uit.

Plato ervaart stellig ook problemen, waarvoor hij zijn bewering zinvol acht. Hij zegt het heus niet zomaar. We mogen aannemen, dat hij in **Philebus** de moeilijkheid c.q. onmacht beschrijft om zijn medemensen ervan te overtuigen dat er a. reële problemen zijn die ze niet herkennen waarvoor b. wel degelijk een netzo reële oplossing bestaat. Wij waarderen nù het belang dat hij aanklaart gemakkelijk dankzij onze nijpende behoefte aan — opschaling van — infrastructuur voor informatieverkeer. Zodra die kloof alweer achter ons ligt, is het de moeite waard om te kijken of wij nog méér kunnen leren van Plato’s dialoog. Zijn productieve aansporing kan eigenlijk niet duidelijker:⁹

Let us take it that there are this plurality and [...] difference[.]

Met andere woorden,¹⁰

don’t let us shut our eyes to the variety[.] Let us have the varieties fairly before us and make a bold venture[.]

Wie dat niet waagt, met andere woorden, vindt Plato maar laf. Anders, stelt hij, blijft het zo dat¹¹

[w]e get this identity of the one and the many cropping up everywhere as a result of the sentences we utter[.]

Nota bene, hier wijst Plato “identity” aan als belemmering. Als adequate betekenis wijst hij op de verhouding tussen *één* en *véél*. Precies, het ene functioneert als schakel voor vele verschillen. Voor wie dat aanneemt,¹²

there is not, and cannot be, a more attractive method than that to which I have always been devoted, though often in the past it has eluded me so that I was left desolate and helpless. [...] It is a method quite easy to indicate, but very far from easy to employ.

Plato’s laatste zin in dit citaat heb ik hierboven eigenlijk reeds van commentaar voorzien; zie paragraaf 6. De overgang van het ene naar het andere paradigma is weliswaar eenvoudig te duiden, maar slechts voor wie ... reeds *over* is. Andere mensen herkennen immers nog geen bestemming, beseffen de beweging die ze kunnen maken daarom niet als overgang, dat wil zeggen met bereikbare en zelfs productievere landingsplaats. Dan is een sprong natuurlijk heel moeilijk te doen, zo niet onmogelijk. Wie er in slaagt tòch te springen, merkt pas dat de methode die volgens het ene paradigma moeilijk, zelfs onbegrijpelijk is, volgens het andere paradigma evident en prima hanteerbaar is.

8. Plato's methodische onverslijtbaarheid

Waarop ik doel is Metapatroon als methode voor stelselmatige informatiemodellering. Een lange passage in **Philebus** suggereert methodische overeenkomsten. Dat valt te verwachten, aangezien hetzelfde paradigma geldt. Dit schrijft Plato:¹³

All things [...] that are ever said to be[,] consist of a one and a many, and have in their nature a conjunction of limit and unlimitness. This then being the ordering of things we ought, [...] whatever it be that we are dealing with, to assume a single form and search for it, for we shall find it there contained; then, if we have laid hold of that, we must go on from one form to look for two, if the case admits of there being two, otherwise for three or some other number of forms. And we must do the same again with each of the 'ones' thus reached, until we come to see not merely that the one that we started with is one and an unlimited many, but also just how many it is. But we are not to apply the character of unlimitness to our plurality until we have discerned the total number of forms the thing in question has intermediate between its one and its unlimited number. It is only then, when we have done that, that we may let each one of all these intermediate forms pass away into the unlimited and cease bothering about them.

Voor Metapatroon is "unlimitness" de betekenissenvariëteit die voor informatieverkeer beheersbaar moet zijn, zeg maar een betekenissenruimte. In de informatiemaatschappij gefaciliteerd met digitale technologieën is die ene ruimte nagenoeg globaal. Veronderstel daarbinnen "a single form," zeg traditioneel een objectsoort. Persoon, bijvoorbeeld. In combinatie met een andere objectsoort, gemeente, blijkt de aangenomen eenheid van persoon niet te handhaven. Want voor een gemeente telt verbijzonderd o.a. de persoon-als-ingezetene. Aan de andere kant van de relatie in kwestie verdient gemeente eveneens verbijzondering tot o.a. gemeente-als-openbaar-bestuursorgaan. Herhaling van ontleding komt neer op "intermediate forms." Een toereikende reeks verbijzonderingen ter eenduidige bepaling van een (verschijnings)vorm heet volgens Metapatroon context (en is principieel tijdgebonden).

Let wel, context is betrekkelijk en ontstaat door-en-door verweven; verschijningsvormen ... vormen over en weer context. Nogmaals,

many are one, and one is many[.]

Omdat Plato zijn interesse richt op steeds het ene knooppunt (*één*) dat aldus door andere knooppunten (*veel*) bepaald is, schrijft hij, prima, als het eenmaal zover is, hebben we tussenliggende verbijzonderingen allemaal niet meer nodig om precies te weten waarover we het hebben. De methode levert een specifieke herinnering aan het karakteristieke ontledingsspoor. Dat vindt Plato blijkbaar voldoende als¹⁴

instrument through which every discovery ever made in the sphere of the arts and sciences has been brought to light.

Wat hij mist, is dat voor *wij* als begrip “many are one, and one is many” netzogoed opgaat. Voor een verkeersvoorziening met wij-als-gevarieerde-deelnemers kunnen alle knooppunten relevant zijn, meest gedetailleerd en tussenliggend, en zijn ervoor onderscheiden tussenliggende knooppunten juist onmisbaar om ze uit elkaar te houden. Dit laatste is precies wat Plato juist benadrukt in zijn kritiek op oppervlakkigheid, een kritiek die onverminderd actueel is.¹⁵

[Y]our clever modern man, while making his one—or his many, as the case may be—more quickly or more slowly than is proper, when he has got his one proceeds to his unlimited number straightaway, allowing the intermediates to escape him, whereas it is the recognition of those intermediates that makes all the difference between a philosophical and a contentious discussion.

Daaraan kunnen we toevoegen dat zonder deugdelijke contextuele verbijzondering op stelselschaal semantische interoperabiliteit faalt. Want¹⁶

we have no real understanding if we stop short at knowing [a thing] either simply as an unlimited variety, or simply as one.

Volg, benadrukt Plato nog maar eens,¹⁷

always the right way to deal with the one-and-many problem—only then, when you have grasped all this, have you gained real understanding, and whatever the ‘one’ that you have selected for investigation, that is the way to get insight about it. On the other hand, the unlimited variety that belongs to and is inherent in the particulars leaves one, in each particular case, an unlimited ignoramus, a veritable back number because he hasn’t ever addressed himself to finding number in anything.

Dus,¹⁸

[w]hen you have got your ‘one,’ you remember, whatever it may be, you must not immediately turn your eyes to the unlimited, but to a number; now the same applies when it is the unlimited that you are compelled to start with. You must not immediately turn your eyes to the one, but must discern this or that number embracing the multitude, whatever it may be; reaching the one must be the last step of all.

9. Slot, ... herstel, begin

Plato’s waarschuwing luidt:¹⁹

If we are incapable of doing this in respect of everything that is one, like, identical, and is also [...] the opposite, then none of us will ever be good at anything.

De conclusie is elk geval gerechtvaardigd, dat onvermogen voor passende semantische interoperabiliteit de dynamiek van de informatiemaatschappij en haar burgers frustrereert. Als we die les van Plato leren, heeft hij ons een handje geholpen om het sprongetje, meer is het achteraf gezien niet, te durven maken naar opbouwend begin van infrastructuur voor informatieverkeer.

Aanvankelijk zegt Protarchus nogal geërgerd tegen Socrates,²⁰

stop your present method [...] of plunging us into difficulties, and putting questions that it is impossible for us to answer satisfactorily here and now.

Na wat aanvullende uitleg beseft ook Protarchus dat het gaat om erkenning van opbouwende verhoudingen. Dat vitale inzicht ziet Plato zijn lezers dus graag bereiken. Als we ze willen bevorderen, zulke verhoudingen in de informatiemaatschappij, is een methode voor samenhangende (betekenis)verschillen onmisbaar.²¹

[A]ny compound, whatever it be, that does not by some means or other exhibit measure and proportion, is the ruin both of its ingredients and, first and foremost, of itself; what you are bound to get in such cases is no real mixture, but literally a miserable mass of unmixed messiness.

noten

1. Plato, **Philebus**, in: **The Collected Dialogues of Plato**, Princeton University Press, oorspronkelijke editie 1961, editie 1980, pp. 1087-1150, 14c.
2. In **Semiosis & Sign Exchange, design for a subjective situationism** (Information Dynamics, 2002) verklaar ik taal- resp. teken(gebruik) met de stelling: every sign is a request for compliance.
3. **Philebus**, 14c.
4. Ibid.
5. Ibid, 18a.
6. Ibid, 19a.
7. Ibid, 18d.
8. P.E. Wisse, **Metapattern: context and time in information models**, Addison-Wesley, 2001. De notatie(wijze) van Metapatroon is later verbeterd. De uitgangspunten van de methode zijn echter ongewijzigd. Zie ook [Metapatroon, handboek stelselmatig informatieverkeer](#) (Information Dynamics, 2010).
9. **Philebus**, 14a.
10. Ibid, 14b.
11. Ibid, 15d.
12. Ibid, 16b-c.
13. Ibid, 16c-e.
14. Ibid, 16c.
15. Ibid, 17a.
16. Ibid, 17b.
17. Ibid, 17d-e.
18. Ibid, 18a-b.
19. Ibid, 19b.
20. Ibid, 19e-20a.
21. Ibid, 64d-e.